

1.0. UVOD

Rat i kao posljedica ratnih zbivanja ekonomska situacija u BiH, imali su za posljedicu ozbiljno pogoršanje stanja u upravljanju medicinskim otpadom, posebno kada se govori o poboljšanjima u odlaganju, koja su se pojavila početkom devedesetih godina i koja bi dovela do ubrzanog izjednačavanja sa praksom i standardima Evropske Unije (EU). Degradiranjem standarda u ratu i poslije rata, rezultiralo je postepenim narastanjem negativnih učinaka po javno zdravlje. Ovi se akumuliraju preko direktne izloženosti radnika koji rukuju sa medicinskim otpadom, naselja u neposrednoj blizini odlagališta ili preko zagađenja voda, bilo onih koje služe za vodozahvate pitke vode, bilo onih koje se koriste za navodnjavanje usjeva i napajanje stoke. Ukoliko bi se ova nepoželjna praksa nastavila, tada postoji velika opasnost za još veće i ozbiljnije posljedice po zdravlje. Nastavljanje i narastanje zagađenja, te gubitak površinskih izvora pitke vode će zahtijevati skupe postupke prečišćavanja i saniranja zemlje i vode [8].

Zato je unapređenje upravljanja medicinskim otpadom identificirano kao visoki prioritet.

Identificirano je da se EU standardi u upravljanju medicinskim otpadom ne mogu implementirati trenutno i da je promjena u smislu postepene nadgradnje jedini ekonomski isplativ način na koji se mogu proizvesti poboljšanja koja bi dala dugoročne pozitivne rezultate.

Ovim radom se želi ukazati na progresivne promjene koje će se implementirati i izgraditi snažne temelje za održiva poboljšanja.

U kompleksu mjera za upravljanje medicinskim otpadom, jasno se izdvajaju četiri osnovna aspekta: pravni, ekonomski, organizacioni i tehnološki. Samo kompleksnim pristupom i racionalnim rješenjima pruža se mogućnost uspješnog upravljanja medicinskim otpadom.

Medicinski otpad je otpad od zdravstvene zaštite ljudi i životinja i srodnog istraživanja. Svaki material nastao od tretmana dolazećih ili odlazećih pacijenata na medicinskim ili hiruškim odjeljenjima bi trebalo da predstavlja medicinski otpad.

Pod medicinskim otpadom se podrazumjeva sav otpad nastao u zdravstvenim ustanovama, bez obzira na njegov sastav, osobine i porijeklo. Nastanak otpada u opšte je posledica ljudske djelatnosti, pa tako i zdravstvene. Medicinski otpad predstavlja značajan problem za zdravlje ljudi, životinja i ekološki sistem. Svako civilizovano društvo svjesno je opasnosti do koji može doći zbog neodgovornog postupanja s otpadom koji nastaje u zdravstvenim ustanovama, s jedne strane za zdravstvene radnike i druge zaposlene, korisnike usluga, a s druge strane za bližu i dalju okolinu [4].

Razvoj zdravstvene tehnologije promjenio je količinu i sastav otpada. Otpad koji nastaje kao rezultat pružanja zdravstvenih usluga, u zdravstvenim ustanovama, predstavlja mješavinu komunalnog i opasnog medicinskog otpada.

Ako se prihvati uobičajena klasifikacija medicinskog otpada na osam glavnih kategorija (opšti otpad, patološki otpad, radioaktivni otpad, hemijski otpad, infektivni i potencionalno infektivni otpad, medicinski instrumenti za jednokratnu upotrebu, farmaceutski otpad i sudovi pod pritiskom onda je neophodno da se kao prva faza sagledavanja i rješavanja ovog problema izvrši identifikacija medicinskog otpada. Identifikaciji medicinskog otpada kao prvoj fazi u procesu upravljanja mora se posvetiti maksimalna pažnja u cilju izbjegavanja rizika koji medicinski otpad sam po sebi nosi.

Da bi se izbegli rizici uzrokovani medicinskim otpadom koji vode ka infektivnim i hroničnim bolestima i akcidentima potrebno je poznavanje vrsta bolesti prouzrokovanim kontaktom sa

takvim otpadom, a to su bolesti prouzrokovane bakterijama, virusima, gljivicama i parazitima te povrede nastale rukovanjem ovim vrstama otpada.

Samo rukovanje medicinskim otpadom počinje u zdravstvenim ustanovama od bolničkog odjeljenja do čekaonice. U suštini, postoji uzročna veza između pakovanja, skladištenja i transporta. Čitav niz radnji, u postupanju s medicinskim otpadom, otpočinje sa razdvajanjem medicinskog otpada na izvoru, sa posebno označenim spremnicima i kontejnerima.

Kao što je praksa kod upravljanja komunalnim i drugim otpadom tako i kod medicinskog otpada moraju se preduzimati mjere minimizacije i reciklaže otpada, čime se čitav proces upravljanja medicinskim otpadom pojednostavljuje i ekonomski čini isplativim [6].

Na prostorima Republike Srpske pa i šire dosad se nije poklanjala odgovarajuća pažnja upravljanju medicinskim otpadom. Instaliranjem insineratora odnosno izgradnjom deponija, ponuđene mogućnosti tretmana i odlaganja medicinskog otpada pomoći će da se ovi problemi kvalitetno - ekonomski opravdano i uz poštovanje propisanih mjera sigurnosti na najbolji način riješe a u cilju očuvanja zdravlja i životne sredine.

Posebnu pažnju treba obratiti na odlaganje i tretman farmaceutske otpada zato što je kod nas izražen problem odlaganja lijekova sa isteklim rokom trajanja. S obzirom da su u Republici Srpskoj otpočele pionirske aktivnosti na implementaciji Strategije upravljanja opasnim otpadom, pri čemu medicinski otpad zbog svoje specifičnosti predstavlja poseban izazov, iskustva zemalja u tranziciji, SAD-a i Evrope omogućavaju ne samo nova saznanja već putokaz kojim treba rješavati ovaj problem.

Integralno upravljanje medicinskim otpadom je složen proces koji zahtjeva interdisciplinarnan pristup i timski rad stručnih ljudi raznih profila, kao i angažovanje relevantnih insitucija ne samo iz Republike Srpske nego i iz okruženja.